

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru no. 46428/13

Nejdet ATALAY / Türkiye

Başkan

Julia Laffranque,

Hâkimler

Ivana Jelić,

Arnfinn Bårdsen,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı* Hasan Bakırcı'nın katılımıyla

22 Ekim 2019 tarihinde Komite olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları
Mahkemesi (İkinci Bölüm),

5 Haziran 2010 tarihinde yapılan yukarıda anılan başvuruyu göz önüne
alarak,

Hükümet tarafından ibraz edilen görüşleri ve bu görüşlere karşılık olarak
başvuran tarafından ibraz edilen görüşleri dikkate alarak,

Gerçekleştirilen müzakerelerin sonucunda aşağıdaki kararı vermiştir:

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2020. Bu gayri resmi çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup; Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

OLAYLAR

1. Başvuran Nejdet Atalay 1978 doğumlu bir Türk vatandaşı olup, Batman’da ikamet etmektedir. Başvuran, Mahkeme önünde, Diyarbakır Barosuna bağlı avukatlar R. Yalçındağ Baydemir ve C. Aydın tarafından temsil edilmiştir.

2. Türk Hükümeti (“Hükümet”) kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

Davanın Koşulları

3. Dava konusu olaylar, taraflarca ileri sürüldüğü şekliyle aşağıdaki gibi özetlenebilir:

4. Başvuran 24 Aralık 2009 tarihinde, terör örgütü üyesi olduğu şüphesiyle yakalanmıştır. Başvuran 25 Aralık 2009 tarihinde Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi önüne çıkarılmış ve mahkeme başvuranın tutuklanmasına karar vermiştir.

5. Diyarbakır Cumhuriyet Savcısı 9 Haziran 2010 tarihinde, başvurunu terör örgütü kurmak veya yönetmek, terör örgütü propagandası yapmak ve Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu’na muhalefet etmekle itham ettiği iddianameyi Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesine sunmuştur. Cumhuriyet savcısına göre, başvuran bir terör örgütünün yöneticilerinden emir ve talimatlar almaktaydı. Bu bağlamda Cumhuriyet savcısı, başvuranın örgüt içerisinde faal bir rol üstlendiğini iddia etmiştir. Cumhuriyet savcısı iddialarını desteklemek üzere, belirli tanıkların ve diğer birtakım sanıkların ifadelerini ve soruşturma kapsamında gerçekleştirilen aramalarda ele geçirilen dijital materyal ve belgeleri Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesine sunmuştur.

6. Başvuran 6 Ocak 2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuran esasen, hürriyet ve güvenlik hakkının ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuştur.

7. Başvuran 1 Temmuz 2014 tarihinde tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmıştır.

8. Anayasa Mahkemesi 16 Temmuz 2014 tarihinde verdiği kararında (no. 2014/85) başvuranın suç işlediğine dair kuvvetli şüphe için yeterli gerekçelerin mevcut olduğuna hükmetmiştir. Bu bakımdan Anayasa Mahkemesi esasen iddianameye dayanmıştır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, ilk derece mahkemeleri tarafından başvuranın tutukluluk halinin devam ettirilmesine dayanak gösterilen gerekçelerin basmakalıp bir şekilde sıralandığını gözlemlemiştir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi hâkimlerce gösterilen gerekçeleri dikkate alarak, başvuranın tutukluluğunun, süresini haklı kılmak için ilgili ve yeterli olduğu söylenemeyecek gerekçelerle adli makamlar tarafından devam ettirildiğini değerlendirmiş ve başvurana manevi tazminat bakımından 5.000 Türk lirası (yaklaşık 1.750 avro) ve masraf ve giderler bakımından 1.709,90 Türk lirası (yaklaşık 600 avro) ödenmesine hükmetmiştir.

9. Dava dosyasındaki bilgilere göre, başvuran hakkındaki ceza yargılamaları yerel mahkemeler önünde derdesttir.

ŞİKÂYETLER

10. Başvuran, Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi kapsamında, yasa dışı faaliyetlere müdahil olduğundan şüphelenilmesi için somut deliller ve makul gerekçelerin yokluğunda, hürriyetinden yoksun bırakıldığından şikâyet etmektedir.

11. Başvuran Sözleşme'nin 5 §§ 2 ve 4. maddesi kapsamında, tutukluluğa karşı yaptığı itirazları üzerine verilen kararın, çekişmeli yargılama yapılmaksızın ve duruşma gerçekleştirilmeksizin verildiğinden şikâyetçidir. Başvuran, soruşturma dosyasına erişimine izin verilmemesi dolayısıyla tutuklama kararına etkin olarak itirazda bulunamadığını ileri

sürmektedir. Başvuran aynı gerekçeyle, yakalanma ve tutuklanma gerekçelerinin kendisine bildirilmediğini iddia etmektedir.

12. Başvuran Sözleşme'nin 5 § 3 maddesi kapsamında, tutukluluk süresinin aşırı uzun olduğundan şikâyet etmektedir.

İlgili İç Hukuk ve Uygulama

13. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ("CMK") 141 § 1 (a) ve (d) maddesi aşağıdaki gibidir:

“(a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen;

...

(d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı halde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, ... zararlarını, Devletten isteyebilirler...”

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

A. Sözleşme'nin 5 § 3 maddesi kapsamındaki şikâyet

14. Başvuran, tutukluluk süresinin aşırı derecede uzun olduğuna ilişkin şikâyette bulunmuştur. Bu nedenle başvuran, Sözleşme'nin 5 § 3 maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

15. Hükümet, şikâyetin kişi bakımından kabul edilemez olduğunu ileri sürmüştür. Bu kapsamda Hükümet, başvuranın Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunduğunu ve Anayasa Mahkemesi'nin başvuranın tutukluluk süresinin aşırı uzun olduğu gerekçesiyle hürriyet ve güvenlik hakkının ihlal edildiğine hükmettiğini belirtmiştir.

16. Başvuran, herhangi bir spesifik gerekçe göstermeksizin, Hükümet tarafından önerilen Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yolunun etkili olmadığını ileri sürmüştür.

17. Mahkeme, ulusal makamların ya açıkça ya da özü itibariyle Sözleşme ihlalini kabul edip telafi etmediği takdirde, başvuranın lehindeki karar veya tedbirlerin ilke olarak onu "mağdur" statüsünden çıkarmak için yeterli olmadığını kaydetmektedir. Ancak bu her iki koşulun yerine getirildiği hallerde, Sözleşme'nin koruyucu mekanizmasının ikincil niteliği başvurunun incelenmesini engeller (bk. *Rooman/Belçika* [BD], no. 18052/11, § 129, 31 Ocak 2019).

18. Mahkeme, özellikle *Koçintar/Türkiye* ((k.k.), no. 77429/12, 1 Temmuz 2014) davasında, Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yolunu Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamında incelemiş olduğunu gözlemlemektedir. Söz konusu davada Mahkeme, ilgili hukuk yolunu inceledikten sonra, Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yolunun başvuranın Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamındaki şikâyetleri bakımından uygun telafi sağlayabilecek nitelikte olmadığına veya makul bir başarı şansı sunmadığına işaret eden herhangi bir materyalin elinde bulunmadığını tespit etmiştir. Söz konusu tespitte bulunurken Mahkeme özellikle, Anayasa Mahkemesi'nin, Sözleşme ihlallerini tespit etme konusunda yargı yetkisini haiz olduğunu, tazminata hükmetmek ve/veya tazmin yöntemlerini belirtmek suretiyle ihlallerin telafi edilmesini sağlamak için uygun yetkilere sahip olduğunu ve bu nedenle Anayasa Mahkemesi'nin gerektiği takdirde ilgili makamı bahse konu hakkı ihlal etmeye devam etmekten men edebileceğini ve mümkün olduğu ölçüde önceki durumu yeniden tesis edebileceğini (*status quo ante*) kaydetmiştir (bk. yukarıda anılan *Koçintar*, § 41). Mahkeme, Anayasa'nın 19. maddesi tarafından güvence altına alınan hürriyet hakkının ihlal edildiğinin Anayasa Mahkemesince tespit edildiği ve başvuranın tutukluluğunun devam ettiği hallerde, Anayasa Mahkemesinin

söz konusu tespitini içeren kararını “gerekli işlem yapılmak üzere” ilgili mahkemeye göndermeye karar verdiğini gözlemlemiştir.

19. Mevcut davada Mahkeme, Sözleşme’nin 5 § 3 maddesinin ihlal edildiğinin yerel mahkemelerce açıkça kabul edilmiş olduğu hususunda herhangi bir ihtilaf bulunmadığını gözlemlemektedir. Mahkeme “uygun” ve “yeterli” telafinin mevcut olup olmadığı hususunda, Anayasa Mahkemesinin kararını hızlı bir şekilde, yani başvuranın bireysel başvurusunu sunmasının ardından altı aydan kısa bir süre içerisinde verdiğini kaydetmektedir. Ayrıca, Anayasa Mahkemesi başvurana manevi tazminata karşılık olarak 5.000 Türk lirası ve masraf ve giderlere karşılık olarak 1.709,90 Türk lirası tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Mahkeme, başvurana ödenmesine hükmedilen meblağların açıkça yetersiz olarak değerlendirilemeyeceği kanısındadır (*Hebat Aslan ve Firas Aslan / Türkiye*, no. 15048/09, § 50, 28 Ekim 2014).

20. İç hukukta sağlanan tazmin yeterli ve uygun görüldüğünden, başvuran artık Sözleşme’nin 5 § 3 maddesi ihlalinin “mağdur”u olduğunu iddia edemez. Mahkeme, yukarıdaki hususları göz önünde bulundurarak, Hükümetin ilk itirazını kabul etmiş ve başvurunun bu kısmının Sözleşme’nin 35 §§ 3 ve 4. maddesi anlamında kişi bakımından bağdaşmadığı gerekçesiyle kabul edilemez olduğunun beyan edilmesi gerektiğine karar vermiştir.

B. Sözleşme’nin 5 § 1 maddesi kapsamındaki şikâyet

21. Başvuran, Sözleşme’nin 5 § 1 maddesi kapsamında, atılı suçları işlediği konusunda objektif bir gözlemciyi ikna edebilecek herhangi bir olgu veya bilginin var olmadığını ileri sürmüştür.

22. Hükümet, Anayasa Mahkemesi’nin hürriyet ve güvenlik hakkının ihlal edildiği yönündeki tespitinin, başvuranın Sözleşme’nin 5 § 1 maddesi kapsamındaki şikâyeti bakımından yeterli tazmin olarak

değerlendirilebileceğini ileri sürmüştür. Hükümet ayrıca, başvuranın Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141 § 1 maddesi uyarınca tazminat talebinde bulunabileceğini belirtmiştir. Hükümet, başvuranın söz konusu hükme dayanarak tazminat talebinde bulunma hakkının olduğunu ve bu talepte bulunmuş olması gerektiğini ileri sürmüştür. Ayrıca, Hükümet, başvuranın tutukluluğunun iç mevzuata uygun olduğunu ve kendisinin terörle mücadele kapsamında başlatılan bir ceza soruşturması sırasında yakalanıp tutuklandığını belirtmiştir. Hükümet, ceza soruşturması sırasında elde edilen ve dosyaya dâhil edilen deliller ışığında, başvuranın kendisine isnat edilen suçta işlediğine dair makul şüphe bulunduğu sonucuna varmanın objektif olarak mümkün olduğunu iddia etmiştir. Soruşturma kapsamında elde edilen delillerin kuvvetli oluşu nedeniyle, başvuran aleyhinde başlatılan ceza yargılamaları yerel mahkemeler önünde devam etmekteydi.

23. Hükümetin başvuranın “mağdur statüsü”ne ilişkin ilk itirazı bakımından Mahkeme, başvuranın 5 § 1 maddesi kapsamındaki şikâyetinin Anayasa Mahkemesi tarafından kabul edilemez bulunduğunu kaydetmektedir. Yukarıdaki hususların ışığında Mahkeme, Hükümetin ilk itirazını reddetmiştir.

24. Mahkeme, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141 § 1 (a) maddesinin Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi uyarınca yapılan şikâyetler bakımından uygulandığı iç hukuk yolunun *Lütfiye Zengin ve Diğerleri/Türkiye* (no. 36443/06, §§ 61-65, 14 Nisan 2015) davasında incelendiğini gözlemlemektedir. Söz konusu davada, Mahkeme, başvuranın iç hukuka aykırı olarak tutuklandığını iddia ettiği ve özgürlükten yoksun bırakılmanın sona erdiği durumda, iddia edilen ihlalin tanınmasına yol açabilecek ve yeterli telafiyi sağlayabilecek bir tazminat davasının ilke olarak, kullanılması gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır. Bu bağlamda, Mahkeme öte yandan, söz konusu şekilde özgürlükten yoksun bırakılmanın usulsüzlüğünün veya kanuna aykırılığının daha önce yerel makamlarca tanınmış olması gerektiğine işaret etmiştir. Aksi halde,

Mahkeme, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141 § 1 (a) maddesi uyarınca tazminat davasının başarısızlıkla sonuçlanacağına hükmetmiştir. Mahkeme, mevcut davada, yerel makamların, başvuranın muzdarip olduğu özgürlükten yoksun bırakılmanın kanuna aykırı olduğunun yerel makamlarca hiçbir zaman açıkça veya örtülü olarak kabul edilmediğini gözlemlemektedir. Bu bağlamda Mahkeme ayrıca, mevcut davanınkilere benzer koşullarda Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141 § 1 (a) maddesi uyarınca açılan bir tazminat davasının başarılı olduğunu gösteren herhangi bir yerel kararın Hükümet tarafından sunulmadığını belirtmektedir. Dolayısıyla Mahkeme, Hükümetin bu kapsamda dile getirdiği itirazının reddedilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

25. Mahkeme, kişinin ancak suç işlediğine dair makul şüphe ile yetkili adli makam önüne çıkartılması amacıyla ceza yargılamaları kapsamında Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesi uyarınca tutuklanabileceğini hatırlatmaktadır (bk. *Jėčius/Litvanya*, no. 34578/97, § 50, AİHM 2000-IX; *Wloch/Polonya*, no. 27785/95, § 108, AİHM 2000-XI; ve *Poyraz/Türkiye* (k.k.), no. 21235/11, § 53, 17 Şubat 2015). Tutukluluğun dayandırılması gereken şüphenin “makullüğü”, Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesinde belirtilen güvencenin önemli bir parçasını teşkil etmektedir. Makul şüphenin varlığı, objektif bir gözlemciyi ilgili kişinin suç işlemiş olabileceği konusunda ikna edecek olgu veya bilgilerin bulunması ön koşuluna bağlıdır. Öte yandan, neyin “makul” olarak nitelendirilebileceği bütün koşullara bağlıdır (bk. *Fox, Campbell ve Hartley/Birleşik Krallık*, 30 Ağustos1990, § 32, A Serisi no. 182; *O'Hara/Birleşik Krallık*, no. 37555/97, § 34, AİHM 2001-X; *Korkmaz ve Diğerleri/Türkiye*, no. 35979/97, § 24, 21 Mart 2006; *Süleyman Erdem/Türkiye*, no. 49574/99, § 37, 19 Eylül 2006; ve *Çiçek/Türkiye* (k.k.), no. 72774/10, § 62, 3 Mart 2015). Mahkemenin görevi, önüne getirilen davada, öngörülen meşru amaca ulaşmak dâhil olmak üzere Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesinde belirtilen koşulların yerine getirilip getirilmediğini tespit etmektir. Bu bağlamda, normal koşullarda

Mahkeme, olaylara ilişkin kendi değerlendirmesini, önlerindeki delilleri değerlendirme konusunda daha iyi bir konumda olan yerel mahkemelerin değerlendirmelerinin yerine koymakla görevli değildir (bk. *Ersöz/Türkiye* (k.k.), no. 45746/11, § 50, 17 Şubat 2015, ve *Mergen ve Diğerleri/Türkiye*, no. 44062/09 ve diğer 4 başvuru, § 48, 31 Mayıs 2016).

26. Mevcut davada, Mahkeme, başvuranın terör örgütüne üye olduğu şüphesiyle 24 Aralık 2009 tarihinde polis tarafından gözaltına alındığını ve 25 Aralık 2009 tarihinde tutuklandığını gözlemlemektedir. Mahkeme ayrıca, Diyarbakır Cumhuriyet Savcısının 9 Haziran 2010 tarihinde sunduğu iddianamede, başvuranın terör örgütü kurmak veya yönetmek, terör örgütü propagandası yapmak ve Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet etmekten mahkûm edilmesini talep ettiğini kaydetmektedir. Bu bakımdan, Cumhuriyet Savcısı esasen, belirli tanıkların ve diğer birtakım sanıkların ifadelerine ve soruşturma kapsamında gerçekleştirilen aramalarda delil olarak el konulan dijital materyal ve belgelere dayanmıştır. Bu koşullar altında, Mahkeme, başvuran aleyhindeki şüphenin Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesinde belirtilen seviyeye ulaştığının düşünülebileceği görüşündedir. Esasında, yerel makamların dayandıkları yasal hükümlerin yorumu ve uygulanması, başvuranın tutukluluğunun usulsüz veya kanuna aykırı kılacak ölçüde keyfi veya mantıksız görünmemektedir.

27. Dolayısıyla, söz konusu şikâyet açıkça dayanaktan yoksun olup, Sözleşme'nin 35 §§ 3 (a) ve 4 maddesi uyarınca reddedilmelidir.

C. Sözleşme'nin 5 § 4 maddesi kapsamındaki şikâyetler

28. Başvuran, Sözleşme'nin 5 §§ 2 ve 4. maddesi kapsamında, soruşturma dosyasına erişimine getirilen kısıtlamadan dolayı, tutukluluğuna gerekçe gösterilen delillere itiraz edemediğinden şikâyetçi olmuştur. Başvuran ayrıca, dilekçeleri incelenirken mahkeme önüne çıkarılmadığından şikâyetçi olmuştur.

29. Hükümet bu iddialara itiraz etmiştir.

30. Dava konusu olayların hukuki açıdan vasıflandırılması hususunda uzman olan Mahkeme, söz konusu şikâyetlerin Sözleşme'nin 5 § 4 maddesi kapsamında incelenmesinin uygun olduğu kanaatindedir.

31. Mahkeme, başvuranın yerel mahkemelere dilekçe sunduğu veya tutuklu yargılanmasına ilişkin kararlara itiraz ettiği sonucuna varmasını sağlayacak herhangi bir belgeye dayalı delil sunmadığını belirtmektedir.

32. Dolayısıyla, söz konusu şikâyet açıkça dayanaktan yoksun olup, Sözleşme'nin 35 §§ 3 (a) ve 4 maddesi uyarınca reddedilmelidir.

Bu gerekçelerle, Mahkeme, oy birliğiyle,

Başvurunun kabul edilemez olduğuna *karar vermiştir*.

İşbu karar İngilizce olarak tanzim edilmiş olup; 21 Kasım 2019 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Julia Laffranque
Başkan